

Piše: Igor Isailović

Pravni „sistem“

Naš pravni sistem jeste sve osim sistema u pravom smislu reči. Danas je veoma lako prepoznati uspeh nekog rukovodioca, državnog službenika, gradonačelnika, političara i slično, jer je previše loših primera. Previše je, naime, danas primera neefikasnosti, birokratije, potkupljivosti, koje kao epidemija uništavaju ovo iscrpljeno i iznureno društvo od kojekavih „pijavica“ „neprijatelja sistema“. Imajući u vidu da je „sistem“ postavljen vrlo neprecizno, da sistem kontrole onih koji primenjuju pozitivno pravo nije ni uspostavljen, da su zarade na donjem nivou egzistencije, sam raspad sistema nameće se kao jedina logična posledica. Pravna nesigurnost danas je, nažalost, pravilo, a kada je pravna nesigurnost pravilo, onda je to prostor za nepoštene, lukave, opasne...

Diskreciona prava organa koji primenjuju propise postali su noćna mora svih nas, koji se sa tim svakodnevno susrećemo.

Fiskalni „sistem“

Korpus fiskalnih propisa jeste najslabija karika u uništenom pravnom sistemu naše zemlje. Naime, čitajući propisana prava i obaveze, stiče se utisak da zakonodavcu nije ni bila namera da jasno propiše prava i obaveze poreskih obveznika. Razloge možemo samo da nagađamo, pa možemo prepostaviti da su određene odredbe normirane tako da, u slučaju potrebe, popune budžetske rupe i praznine na jedan bezbolan način tj. nije potrebno posebno promeniti zakon i proći kroz skupštinsku raspravu, već je dovoljno samo drugačije tumačiti određenu odredbu i tako stvoriti nove fiskalne namete. Danas je gotovo nemoguće da sa bilo kakvom izvesnošću znate da li ste poreski obveznik ili niste za bilo koju transakciju. I kada su propisi dovoljno jasni i nedvosmisleni, sistem je režiran tako da odluku o tome uvek donosi poreski organ, koji po prirodi stvari ima zadatak da što više naplati poreskih dažbina. Nemoguće je, dakle, očekivati nepristrasnu i zakonitu odluku ukoliko „te kadija tuži i kadija ti sudi“.

Da ovo ne bi bila neutemeljena kritika, slobodan sam da navedem par primera iz prakse:

- u Zakonu o porezu na dodatu vrednost predviđen je širok diapazon prometa robe i usluga, koji se smatraju prometom u smislu ZPDV-a. Nijednom svojom odredbom zakon nije napravio razliku između prometa u zemlji i prometa u inostranstvu. Međutim, određene lokalne poreske uprave bile su slobodne da tu odredbu tumače na sebi svojstven način, te da zaključie da određeni poreski obveznici nisu imali pravo da budu obveznici pdv-a, zato što je njihov promet bio prema inostranstvu. Ovde treba podsetiti da o žalbi odlučuje „matično“ Ministarstvo finansija, te da žalba ne zadržava izvršenje. Dakle, pravda je spora toliko da pojedina društva prestaju da rade usled stečaja ili likvidacija, dok se postupak zaštite prava ne okonča.

- Zakonom o porezu na dobit pravnih lica nerezidentni obveznik je definisan kao inostrano pravno lice, koje ima poslovnu jedinicu u Srbiji, te da nerezidentni obveznici plaćaju porez na kapitalnu dobit od 20%. Međutim, odre-

đene poreske uprave ignorišu definiciju termina nerezidentni obveznik, te nerezidentnim obveznicima smatraju i inostrane pravne subjekte koji nemaju poslovnu jedinicu u Srbiji. Na osnovu takve odluke (koja je izvršna pre pravnosnažnosti), naplate porez na kapitalnu dobit, koji obično zna da bude veoma izdašan i raznim zloupotrebama prava, prekoračenjima rokova i slično de facto prolongiraju postupak zaštite prava i po više godina. Do tada, pravni subjekti posustaju u oštroj tržišnoj borbi.

- Nedavno je izmenjen Zakon o porezima na imovinu, a zakonodavac je predstavljao poreska oslobođenja kod poreza na nasleđe i poklon, te poreza na prenos apsolutnih prava kada su u pitanju akcije i udeli, kao podstrek za trgovine i nove investicije. Međutim, propis je nejasan i u kombinaciji sa porezom na dohodak građana i zakonom o porezu na dodatu vrednost stvara se konfuzija kada se i koji porez plaća. Verovali ili ne, mimo svake logike, u članu 5 ZPDV je propisano da se ustupanje udela (ma šta to značilo) smatra prometom usluga, te da se oporezuje sa 18% poreza, što za bilo kog investitora sigurno nije podstrek, budući da je ranije poreska stopa bila 0,3%.

- Zakon o porezu na dohodak građana navodi šta se sve oporezuje, a zakonodavac je išao toliko daleko da je propisao sledeće: **svi drugi prihodi koji nisu oporezovani po drugom osnovu ili nisu izuzeti od oporezivanja ili su oslobođeni plaćanja poreza po ovom zakonu.** Dakle, širina koju ima poreski službenik je tolika da bilo šta da napiše neće pogrešiti. To dalje znači da je pravna sigurnost poreskih obveznika srozana do nivoa državne anarhije.

- Zakonom o porezu na dohodak građana je takođe propisano da se prihodom od kapitala smatraju i udeli u dobiti, ma šta to značilo. A kad god je takva odredba, da zakon bude tako neodređen, stvara se prostor raznim tumačenjima, koja su po pravilu onakva kakva najmanje odgovaraju poreskim obveznicima.

- Neretko se dešava da roba iz zemalja Evropske unije u svim zemljama u okruženju, te u Evropskoj uniji, bude tarifirana jednim carinskim tarifnim brojem, za koji se inače ne

plaćaju carine i tzv. „prelemani“ (poznati isključivo kod nas), a samo kod nas bude tarifirana drugim carinskim tarifnim brojem, za koju se po pravilu plaćaju ogromne carine i prelemani, što dalje robu čini nekonkurentnom na domaćem tržištu. Da nesreća bude još veća, obično se dozvoli nesmetan uvoz robe pod jednim carinskim tarifnim brojem, a naknadno se odluka izmeni i to nakon par godina uvoza, pa se stranci u postupku retroaktivno naplate carine i prelemani za sve uvoze. Takva primena propisa nije samo opasna po pravnu sigurnost i pravni sistem, već stvara nenadoknadivu štetu za trgovce, jer u cenu robe nije bila uračunata carina i prelemani. Takvo postupanje državnog organa stvara opravdanu sumnju da se tako eliminiše konkurencija, te da se dalje pogoduje određenim pojedincima, popularno nazvanima „tajkuni“.

- Tumačenja poreskih propisa postala su toliko bitna, de facto izvor prava, da Ministarstvo finansija ima svoja odeljenja koja se samo time bave. Poreske uprave, sa druge strane,

tumačenjima daju pravni značaj veći i od samog zakona. Uputstva, pravilnici, mišljenja i slično, ma koliko bila suprotna zakonima (koji su takođe loši), danas su postala toliko bitna, da je nazamislivo preuzeti bilo koju radnju bez konsultovanja istih.

- Mi smo možda jedina zemlja koja nema ustanovljenu instituciju PORESKOG SAVETNIKA. Ovaj podatak i ne čudi, imajući u vidu njegov značaj i njegovu ulogu u uporednom pravu, tj. da njegovo mišljenje ima značaj zvaničnog mišljenja, što dalje umanjuje značaj službenih mišljenja Ministarstva finansija i poreskih uprava.

Nefunkcionisanje sistema je vidljivo u svim oblastima pravnog života i u narednim brojevima biće reči o većini oblasti. Bitno je, naime, da jasno verbalizujemo sve ono što je nepodnošljivo, te da stalno to ponavljamo, kako bi se nešto pozitivno izmenilo.

Igor Isailović, advokat